

БЕЗРУК Олександр*

здобувач Донецького державного університету внутрішніх справ
25000, вул. Велика Перспективна, 1, м. Кропивницький, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3142-701X>

Особливості використання спеціальних криміналістичних знань під час розслідування кримінальних правопорушень за гарячими слідами: теорія та практика

Анотація. У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти використання спеціальних криміналістичних знань під час розслідування кримінальних правопорушень за гарячими слідами. З'ясовано, що залучення спеціалістів, які володіють науково-технічними знаннями й практичними навичками, дає змогу перевіряти достовірність первинної інформації, підтверджувати або спростовувати слідчі версії та системно структурувати результати аналізу. Висвітлено проблеми правового, тактичного й організаційного забезпечення ефективності використання спеціальних знань, зокрема чітке визначення ролей експертів і спеціалістів, порядку їх залучення та фіксації результатів роботи, що мінімізує ризики визнання доказів недопустимими. Увагу зосереджено на застосуванні циклу OODA (Observe – Orient – Decide – Act) для оперативного прийняття рішень у динамічних умовах, що підвищує ситуаційну обізнаність та ефективність дій слідчих і аналітиків на місці події, охоплюючи оцінку стійкості гарячих слідів з пріоритетністю їх фіксації. Проаналізовано категорії гарячих слідів за стійкістю (нестійкі, малостійкі, умовно стійкі), їх фізичну, хімічну, біологічну, ситуаційну природу та специфіку фіксації, а також цифрові сліди, які належать до умовно-стійких і потребують правильного збереження для забезпечення доказової цінності. Висвітлено роль спеціаліста-криміналіста в забезпеченні техніко-криміналістичного супроводу розслідування, збору й аналізу доказів на місці події, а також взаємодію з оперативним підрозділом кримінального аналізу, що надає можливість оперативно й комплексно реагувати на ситуацію на місці події. Акцентовано, що ефективність розслідування за гарячими слідами залежить від інтеграції наукових знань, практичних навичок, тактичних дій і процесуальної визначеності, що забезпечує своєчасне та правильне застосування спеціальних знань у кримінальному провадженні та сприяє формуванню логічно обґрунтованої доказової бази.

Ключові слова: криміналістичні знання; спеціаліст-криміналіст; гарячі сліди; цикл OODA; цифрові сліди; розслідування; доказова інформація; кримінальний аналіз.

Історія статті:

Отримано: 21.01.2026

Прийнято: 26.02.2026

Опубліковано: 31.03.2026

Рекомендоване посилання:

Безрук О. Особливості використання спеціальних криміналістичних знань під час розслідування кримінальних правопорушень за гарячими слідами: теорія та практика. *Наука і правоохорона*. 2026. Вип. 1 (71). С. 206–213. DOI: 10.33270/05267101.21

*Відповідальний автор

Вступ

Практика застосування криміналістичних методів і технічних засобів завжди надавала можливість перевірити достовірність отриманої інформації, підтвердити або спростувати слідчі версії, встановлені на основі первинних даних, і системно структурувати результати аналізу. Водночас матеріали судово-слідчої практики розслідування кримінальних правопорушень за гарячими слідами засвідчують, що ефективність розслідування таких злочинів значною мірою залежить від правильного залучення носіїв спеціальних знань і дотримання процесуальної визначеності під час оцінювання здобутих у такий спосіб доказів. Використання спеціальних знань у розслідуванні злочинів потребує вирішення численних організаційних і тактичних питань, зокрема щодо форм та послідовності залучення спеціалістів/експертів, визначення їхніх завдань і забезпечення документованого фіксування результатів їх діяльності. У цьому контексті доцільним є дослідження спеціальних криміналістичних знань як особливого профілю спеціаліста/експерта, які залучаються під час розслідування злочинів за гарячими слідами, їх ролі й форм залучення. Це дає змогу забезпечити структурованість та узгодженість відповідної криміналістичної методики.

Матеріали та методи

У теоріях кримінального процесу та криміналістичній науці категорія «спеціальні знання» сформована чітко та традиційно розглядається криміналістами як наукові, технічні й інші професійні знання, здобуті в результаті навчання, а також навички, отримані в процесі роботи в певних галузях практичної діяльності, які використовуються разом з науково-технічними засобами для виявлення, фіксації та дослідження слідів злочину з метою одержання доказової та орієнтвальної інформації. Дослідник В. Юсупов (2023) здійснив спробу розмежування криміналістичних і спеціальних знань, розширюючи останні змістовно до всіх інших видів юридичних процесів – цивільного, адміністративного, господарського тощо, а криміналістичні – лише до сфери кримінального процесу (Yusupov, 2023, p. 112). Своєю чергою 2023 року А. Тимчишин (2023b), застосовуючи доктринальний підхід до формування теоретичних, правових і практичних засад використання спеціальних знань у кримінальному процесі України, узагальнюючи всі наявні з цієї тематики наукові підходи, обґрунтовано доходить висновку, що спеціальні знання в кримінальному процесі мають такі ознаки: 1) незагальновідомість і незагальнодоступність; 2) їх отримання можливе в процесі теоретичної та практичної підготовки до конкретної діяльності; 3) неодноразовість використання; 4) ґрунтуються на наукових досягненнях; 5) належність до галузі знань у сфері їх

практичного використання; 6) уводяться в кримінальний процес у встановленій законом формі за умови потреби їх використання в учасників процесу; 7) їх використання пов'язане з рівнем освіти, підготовки, а також із професійним та іншим досвідом; 8) сприяння забезпеченню винесення органами досудового розслідування та суду законного й обґрунтованого рішення в кримінальному провадженні (Тумчуйшин, 2023b, р. 96-99). Також науковець конкретизує три фактори, які, на його думку, безпосередньо впливають на ефективність використання таких знань у процесі розслідування, зокрема: 1) правовий (порушення встановленого законом порядку може призвести до негативних наслідків для розслідування); 2) тактичний (дотримання тактичних рекомендацій надає можливість використовувати допомогу спеціаліста (експерта) з необхідною повнотою); 3) організаційний (спрямований на те, щоб знання вказаних осіб використовувалися завжди, коли в цьому є потреба). Цю концепцію, що поєднує науково апробовані знання, практичні вміння та досвід, а також охоплює правові, тактичні й організаційні чинники ефективного їх застосування, покладено в основу дослідження криміналістичних спеціальних знань у процесі розслідування кримінальних правопорушень за гарячими слідами, адже ця сфера досі залишається поза увагою науковців, які висвітлювали проблематику розслідування за гарячими слідами.

Мета статті – визначення особливостей теорії та практики використання спеціальних криміналістичних знань під час розслідування кримінальних правопорушень за гарячими слідами.

Результати й обговорення

Згідно з науковими положеннями, спеціальні знання інтегрують науково обґрунтовані принципи криміналістики в процес прийняття рішень слідчим, а з огляду на технічний аспект – забезпечують точність і надійність виявлення, фіксації та дослідження матеріальних слідів і комп'ютерних даних. Це створює основу для побудови логічно послідовної та аргументованої доказової бази, яка підкріплює висунуті версії та загалом сприяє швидкому й ефективному встановленню особи злочинця, часто безпосередньо на місці події, що зумовлює необхідність конкретизації ролі носія спеціальних криміналістичних знань у цьому процесі.

У КПК України немає визначення поняття «спеціальні знання». Багато науковців акцентують на необхідності не лише правильного розуміння сутності спеціальних знань усіма учасниками судочинства, а й визначення такої категорії на рівні закону, адже це слугуватиме критерієм компетентності та компетенції певних суб'єктів, які залучаються до судочинства як спеціалісти й експерти (Antoniuk, & Kondratiev, 2025, p. 28; Pcholkin, & Muradli, 2023). Хоча законодавець

намагається компенсувати це розмежуванням ролі експерта та спеціаліста. У цьому контексті М. Щербаківський (2015) зауважує, що такий підхід законодавця ускладнює практичне застосування допомоги спеціалістів та експертів у розслідуванні кримінальних правопорушень (Shcherbakovskiy, 2015, p. 149-150). Зокрема, у ст. 69 КПК України експерта визначено як особу, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право проводити експертизи, відповідно до Закону України «Про судову експертизу», та здатна надавати роз'яснення з питань, що виникають у кримінальному провадженні й належать до сфери її знань¹. Водночас у ст. 71 КПК України закріплено статус спеціаліста як особи, яка володіє спеціальними знаннями й навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування та судового розгляду². Як вбачається з наведеного, на відміну від експерта, спеціаліст не має самостійного процесуального статусу щодо оцінки доказів і формування офіційного висновку, а виконує допоміжні функції – надає технічну допомогу, здійснює фотографування, складання схем, планів, креслень, забір зразків для експертизи тощо.

Згідно з внутрішніми нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України, «спеціаліст-криміналіст» є офіційною назвою посади працівників відділів (секторів) криміналістичного забезпечення слідчих управлінь головних управлінь Національної поліції України, а також їх структурних підрозділів. У кримінальному провадженні спеціаліст-криміналіст виконує роль спеціаліста, відповідно до положень ст. 71 КПК України. Основне його функціональне навантаження в процесі розслідування злочинів за гарячими слідами реалізується під час огляду місця події, яке має суто практичний характер і передбачає застосування техніко-криміналістичних засобів з метою пошуку та збирання гарячих слідів. Такі спеціалісти використовують здебільше трасологічні й дактилоскопічні методи роботи зі слідами, наприклад, фізико-хімічні методи для копіювання папілярних узорів, слідів взуття та знарядь злочину тощо. За наявності технічної можливості (переважно на рівні управлінь) з метою попереднього дослідження об'єктів на місці події або експертного дослідження надалі можливим є створення 3D-моделей місця події, наприклад, для визначення напрямку пострілу, руху, характеру подолання перешкод тощо. Багато науковців, узагальнюючи результати аналізу матеріалів кримінальних проваджень, акцентували на низькій якості оглядів місця події за фактами нетяжких, тяжких та особливо тяжких

злочинів, доводячи, що ця обставина призвела до втрати цінної інформації у справі (Тумчуйшун, 2023а, р. 179).

У закордонних публікаціях у контексті розслідування впродовж «золотої години» йдеться про роботу спеціаліста-криміналіста за так званим циклом OODA (Observe – Orient – Decide – Act), що дає змогу слідчому й оперативно-розшуковим підрозділам коригувати напрямок переслідування злочинця або його спільника. Цикл OODA – це модель прийняття рішень у динамічних і невизначених умовах, розроблена військовим США Джоном Бойдом на початку 1970-х років. Основна ідея полягала в тому, що суб'єкт (індивідуальний або колективний) повинен невинно проходити чотири етапи: 1) спостереження (observe): збір первинної інформації про ситуацію; 2) орієнтація (orient): оцінка й осмислення зібраних даних з огляду на досвід, знання й контекст; 3) вирішення завдання (decide): ухвалення оптимального рішення на основі аналізу; 4) дія (act): реалізація рішення на практиці з внесенням коригувань на основі нової інформації (Pearson, 2019). Цей процес не є одноразовим – він циклічний як щодо кожного окремого взятого сліду, так і їх комплексу на місці події, та продовжується до досягнення оптимального результату проведення огляду, що закінчується створенням ситуаційної моделі події злочину. Такий цикл використовується для підвищення ситуаційної обізнаності й коригування дій із підрозділом кримінального аналізу в реальному часі під час супроводження слідчого/прокурора. Наприклад, цикл OODA демонструється через таку послідовність надходження інформації: 1) отримання даних GPS/мобільних сигналів, відеозаписів пересування під час огляду місця події; 2) зіставлення цієї інформації з відомими маршрутами й потенційними місцями перебування особи (у результаті оцінки слідів на місці події); 3) вибір тактичної схеми дій (напрямки пошуку слідів, блокування території, залучення додаткових сил); 4) реалізація обраної тактики з постійним моніторингом нових даних для корегування операції. Такий підхід дає правоохоронцям змогу запобігти діяльності підозрюваного, передбачати його переміщення та скорочувати часовий проміжок реагування.

Під час розслідування злочинів за гарячими слідами власне факт залучення до такого процесу реагування під час огляду місця події спеціаліста-криміналіста мінімізує ризики визнання доказів недопустимими через поспішність або недотримання форми фіксації, адже цей суб'єкт забезпечує дотримання «ланцюга зберігання доказів». Тактичний чинник його роботи забезпечує трансформацію спеціальних криміналістичних знань у певний алгоритм пошуку, фіксації, вилучення й збереження слідів у динамічному середовищі місця події/злочину. Такий алгоритм зумовлюється передусім стійкістю гарячих слідів як часовим критерієм їх зв'язків.

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>

² Там само.

Часовий критерій є основним для визначення тактики невідкладних слідчих (розшукових) дій та їх черговості в певних тактичних операціях. У традиційній криміналістичній науці та судових експертизах є спеціальний термін «transient evidence», який використовується для позначення швидкоплинних або нестійких у просторі доказів; такі сліди легко змінюються, зникають з плином часу (наприклад, показники тиску, вологості, запаху, температура, сліди крові, усе, що під впливом зовнішнього середовища руйнується, змінює свій елементний склад, зменшується у вазі та структурі, втрачає ідентифікаційні ознаки). Щоб цьому запобігти, необхідними є їх негайна фіксація та збереження. З огляду на це, А. Чичиркін зауважував, що під час детального огляду місця ДТП (робочий етап) повинні бути вивчені всі сліди й об'єкти, що стосуються злочину, з дотриманням такої послідовності: 1) нестійкі сліди – уламки фар автомобіля; частини одягу, взуття як водія, так і потерпілого; залишки снігу та бруду на місці пригоди, удару тощо; 2) стійкіші об'єкти – сліди крові; плями від паливно-мастильних матеріалів; залишки вантажу, сліди протектора шин автомобіля, сліди гальмування транспортного засобу, сліди й пошкодження на ньому (Chychurkin, 2021, p. 100).

Важливо акцентувати, що стійкість слідів у криміналістиці зумовлена сукупністю різних чинників, які діють водночас або послідовно на гарячі сліди. Матеріали судово-слідчої практики надають можливість згрупувати їх у такий спосіб:

1) фізичні чинники: а) механічний вплив (рух людей і транспорту); б) дія води (дощі, волога в момент вчинення злочину); в) температурні коливання (спека, мороз, різкі перепади); г) інші чинники (вітер, пил, сонячне випромінювання). Наприклад, сліди взуття на ґрунті або снігу можуть бути повністю знищені за кілька хвилин після рясного дощу чи натискання випадкового перехожого;

2) хімічні чинники: окиснення; гідроліз; вплив мийних засобів, кислот, взаємодія з поверхнею-слідоносієм. Наприклад, сліди крові з часом окиснюються в повітрі, змінюють колір і структуру, а ДНК під дією хімічних речовин здатна руйнуватися;

3) біологічні чинники: вплив мікроорганізмів (бактерій, грибів), комах, тварин; процеси гниття, розкладу тканин. Наприклад, втрата ідентифікаційної сукупності ознак в результаті прискореного гниття в певних умовах об'єкта-слідоносія;

4) ситуаційні чинники, зумовлені людським фактором (необережність очевидців; експертна чи слідча помилка; навмисне знищення або маскування слідів злочинцем; контамінація (змішування) слідів);

5) специфічні характеристики та властивості сліду (його стійкість залежить від ознак слідоутворюючого та слідосприймаючого об'єкта, механізму утворення, наприклад, поверхневі

відбитки слідів пальців рук значно менш стійкі, ніж об'ємні).

З огляду на це, можемо дійти висновку, що критерієм розмежування слідів на групи є час, достатній для збирання сліду у відносно незмінному стані. Отже, гарячі сліди за часовим критерієм вважаємо доцільним розподілити на такі три категорії:

1. Нестійкі (зникаючі) сліди – фактично характеризуються максимальним ступенем знищення одразу після утворення й потребою опосередкованого сприйняття на місці події. Слід запаху серед усіх видів гарячих слідів є найбільш нестійким, робота з ним вимагає застосування засобів ольфакторного аналізу.

2. Малостійкі сліди – характеризуються незворотною зміною протягом декількох годин після злочину (температурні зміни, наприклад: температура двигуна транспортного засобу, опалювальних приладів, стан попелу; сліди біологічних процесів в організмі або речовин, зокрема ступінь підсихання плям крові, стан трупних явищ).

3. Умовно-стійкі сліди – характеризуються відносною стабільністю, яка зумовлена мінімальним впливом на їх зовнішню та внутрішню структуру фізичних, хімічних, біологічних, часових і людських факторів, а також властивостями сліду й матеріалу-носія, що обумовлює необхідність їх виявлення, фіксації, вилучення та забезпечення схоронності.

Згідно з такою категоризацією, виважений підхід для роботи зі слідами на місці події вимагає також висвітлення питання стійкості електронних (цифрових) слідів. Деякі науковці акцентують на проблемі визнання джерелом доказів електронних документів, що містять копію нестійких у кіберпросторі комп'ютерних даних (Cherdyntsev, & Samoilenko, 2022, p. 174). Застосовуючи ширший підхід, Б. Теплицький (2021) зауважує на енергозалежності даних, унаслідок чого такі сліди є дуже нестійкими, і якщо їх не зберегти правильно й швидко, то їх може бути втрачено (Terlytskyi, 2021, p. 79-80). Зазначимо, що така думка є помилковою – нестійкість електронних слідів часто ототожнюється з нестійкістю умов доступу до них. До того ж участь спеціаліста під час слідчих (розшукових) дій дає змогу не лише визначити особливості комп'ютерного устаткування й машинних носіїв інформації, зміст яких підлягає копіюванню, а й запобігти умисному або випадковому знищенню інформації (Tarasenko, 2019, p. 138). На відміну від матеріальних, цифровий слід не зазнає природного старіння, не змінює своїх властивостей через фізичні, біологічні чи інші чинники впливу. За умови коректного збереження комп'ютерних даних на носії, у хмарі чи в резервній копії, вони можуть зберігатися необмежено довго й копіюватися без втрати інформації, що прямо суперечить класичному уявленню про нестійкі сліди. На нашу думку, електронні

(цифрові) сліди належать до умовно-стійкої категорії гарячих слідів, як багато інших матеріальних слідів (предметів і слідів-відображень).

У практиці розслідування за гарячими слідами особливо актуальною є проблема нормативного закріплення статусу осіб, які застосовують спеціальні знання для вирішення складних ситуаційних завдань. Рівень їхньої діяльності не відрізняється від фактичного проведення судової експертизи. Наприклад, уявімо ситуацію: у місті відбулося правопорушення, і є підозра, що певна особа пересувається між кількома локаціями, можливо з метою скоєння повторних злочинів. Оперативні підрозділи отримали доступ до відеозаписів з різних камер спостереження: на вулицях, у магазинах, на транспортних вузлах тощо. Завдання спеціаліста – визначити, чи це одна й та сама особа, побудувати її рух, а також зрозуміти, де вона зараз перебуває. Дослідник аналізує кожне відео. Він фіксує: 1) час появи особи на кожному кадрі, порівнює з іншими записами, щоб визначити послідовність і напрямки руху; 2) просторові параметри: положення особи відносно орієнтирів у кадрі (стіни, лавки, перехрестя), можливі маршрути між камерами; 3) зовнішні ознаки: одяг, ріст, колір волосся, манера ходьби, рухи рук, швидкість пересування тощо. Потім дослідник порівнює всі кадри між собою: наприклад, одна й та сама особа з'являється на камері на перехресті о 12:03, на вході до магазину о 12:08 і поблизу зупинки о 12:12. Він аналізує: чи могла людина фізично пройти цю відстань за вказаний час, чи не заважають маршруту перешкоди, чи відповідає поведінка особи закономірностям попередніх спостережень. Крім того, якщо є декілька підозрюваних або об'єктів, спеціаліст порівнює водночас два-три-чотири й більше об'єктів на різних відео на різних носіях комп'ютерних даних. Він визначає, що всі кадри демонструють одну й ту саму людину, а розбіжності в одязі або положенні тіла пояснюються зміною освітлення, ракурсу камери або положенням людини в просторі. На основі зібраних даних вибудовується траєкторія руху особи, що надає можливість: 1) визначити її точне місцеперебування; 2) прогнозувати можливі наступні локації; 3) у динаміці приймати оперативні й процесуальні рішення щодо затримання або зупинення подальшого правопорушення. У цьому прикладі очевидно, що без спеціальних знань у сфері відеоаналізу, просторового, цифрового та часово-логічного обчислення, системного аналізу відстежити й правильно ідентифікувати об'єкт практично неможливо. Утім нормативно немає процесуального способу демонстрації застосування цієї сукупності спеціальних знань. Водночас робота таких спеціалістів є основою розслідування кримінального правопорушення за гарячими слідами. Відсутність чіткої правової позиції щодо статусу таких спеціалістів створює ризики оцінки доказів,

виявлених на підставі інформації оперативного значення, адже не вся оперативно-розшукова інформація автоматично набуває статусу доказу в кримінальному провадженні; вона може стати доказом лише за умови її належного процесуального оформлення (Tarasenko et al., 2021). Наразі єдиним процесуальним способом фіксації висновку такого спеціаліста є допит у судовому засіданні працівника/керівника підрозділу кримінального аналізу. За таких умов спеціаліст фактично може вплинути й на оцінку висновку експерта, адже останні можуть припускатися суб'єктивних помилок у процесі своєї діяльності (Martire, et al., 2024). Це зумовлює необхідність системного підходу до конкретизації категорій спеціалістів та експертів, які залучаються під час розслідування кримінальних правопорушень за гарячими слідами. З огляду на сучасну практику використання спеціальних знань, доцільно здійснити розмежування їх функцій і ролей з урахуванням фактичного змісту виконуваної ними роботи, категорії спеціальних знань та чинної процесуальної регламентації їх застосування. Йдеться не лише про формальне визначення статусу, а й про чітке окреслення таких питань: хто здійснює наукову та спеціальну обробку даних, інтерпретацію ситуації події та в якому порядку; які саме проводяться дослідження – попередні чи експертні; які результати діяльності можуть мати доказове значення, а які – орієнтувальний (оперативний) характер.

Водночас традиційною процесуальною формою залучення носія криміналістичних знань у кримінальному провадженні є призначення судової експертизи слідчим суддею, судом або слідчим у порядку, передбаченому в ст. 242–244 КПК України. У межах проведення судової експертизи спеціальні криміналістичні знання, отримані від носія в моменті, наближеному до проведення огляду місця події, набувають процесуальної форми доказу – висновку експерта.

Криміналістика як галузь знань має власний предмет, методи, більшість з яких концептуалізуються на рівні досліджень вчень/теорій криміналістики – ідентифікації та діагностики, слідознавства, трасології тощо, – що виходить за межі нашого предмета дослідження. Тож, формально визначаючи поняття «криміналістичний клас експертиз» як нормативно-організаційну категорію та як криміналістичну у значенні галузі наукового криміналістичного знання, ми можемо лише окреслити перелік власне криміналістичних експертиз, які типово проводяться у справах досліджуваної нами категорії, зокрема:

– дактилоскопічна (досліджуються предмети з імовірною наявністю слідів папілярних ліній, дактилоскопічні плівки або інші липкі й полімерні матеріали з перекопійованими слідами папілярних ліній, зліпки з об'ємних слідів папілярних ліній, відбитки (відтиски), які містяться в оригіналах

дактилокарт) (70 % матеріалів судово-слідчої практики);

– трасологічна (типово щодо слідів структури матеріалу (сліди рукавичок), слідоутворюючих об'єктів (рукавичок); слідів взуття, гіпсових зліпків слідів взуття та взуття; механізмів замків, їх елементів, ключів і сторонніх предметів (відмички); вузлів; ідентифікаційних номерів і рельєфних знаків; слідів знаряддя зламу, зліпків слідів знаряддя зламу та знарядь зламу; виробів масового виробництва (пляшки з пробками й етикетками, у які закорковують лікєро-горілчані вироби) (100 % матеріалів судово-слідчої практики);

– балістична (досліджується гладкоствольна й нарізна зброя: старовинна та сучасна, стрілецька ручна (згідно з відповідною методикою в межах компетенції судово-балістичної експертизи дослідженню підлягає: стрілецька зброя калібру до 20 мм та патрони до неї), а також її частини – магазин, руків'я; приладдя до зброї – шомпол, протирка, кобура, чохол; тайники зберігання зброї – книги, бруски дерева з порожнинами для зберігання зброї; пристрої та предмети, які не є зброєю, але схожі з нею: стартові пістолети, будівельно-монтажні, пневматичні, газові пістолети, запальнички, іграшки тощо; боєприпаси, гільзи, кулі, шріт, капсулі, контейнери, пижі, прокладки; матеріали й інструменти для виготовлення та спорядження боєприпасів; кульові, шротові пробоїни та пошкодження – вм'ятини, тріщини; сліди відображення на гільзах, кулях, шротинах, прокладках і пижах) (Kyiv Research Forensic..., 2023) (40 % матеріалів судово-слідчої практики);

– транспортно-трасологічна (досліджуються об'єкти зі слідами пошкодження; здійснюється встановлення (ідентифікація) цілого за частинами; слідів на одязі, склі; слідів транспортних засобів (сліди шин) і слідоутворюючих об'єктів (шини);

слідів крові та їх фотозображень) (70 % матеріалів судово-слідчої практики);

– портретна (зображення особи (трупа) за фотознімком (фотокарткою, негативом) і відео-записом) (30 % матеріалів судово-слідчої практики).

У справах досліджуваної категорії всі представлені вище види експертиз поширені не однаково з огляду на предметну специфіку злочинів, що розслідуються за гарячими слідами, часто проводяться у складі комплексу із судово-медичною, молекулярно-генетичною експертизами.

Висновки

Зазначене засвідчує потребу в більш точному визначенні меж застосування криміналістичних знань під час розслідування злочинів за гарячими слідами. Акцентуємо, що обсяг спеціальних знань «спеціаліста-криміналіста» (у значенні посадової особи підрозділів криміналістичного забезпечення) не може автоматично ототожнюватися з усім спектром експертних напрямів, які формально належать до криміналістичного класу, або роботою спеціаліста, що здійснює кримінальний аналіз події злочину. Його професійна компетенція зосереджується передусім на техніко-криміналістичному забезпеченні розслідування, роботі зі слідами з урахуванням ступеня їх стійкості, фіксації та аналізу доказової інформації, зокрема фото- й відеоматеріалів, тоді як проведення багатьох спеціалізованих експертиз потребує глибокої галузевої підготовки в межах відповідних природничих або технічних наук. Вважаємо доцільним зосередити увагу на застосуванні циклу OODA для оперативного прийняття рішень у динамічних умовах наявності гарячих слідів із залученням до процесу аналізу на місці події аналітика, який наразі має процесуальний статус працівника оперативного підрозділу.

References

- [1] Antoniuk, P.Ye., & Kondratiev, I.M. (2025). Special knowledge in legal proceedings: A gnoseological aspect. *Forensic Bulletin*, 1(43), 21-32. DOI: 10.37025/1992-4437/2025-43-1-21
- [2] Cherdyntsev, Yu.H., & Samoilenko, O.A. (2022). Issues of recognizing electronic (digital) documents as a source of evidence in criminal proceedings. *Forensics and forensics*, 67, 169-177. DOI: 10.33994/kndise.2022.67.19
- [3] Chychyrkin, A.O. (2021). Interaction of an investigator with expert units in the investigation of traffic safety violations or transport operation offenses. *Candidate's thesis*. Kyiv.
- [4] Kyiv Research Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (2023). *Peculiarities of appointment and possibilities of forensic ballistic examination*. Retrieved from https://ndekc.kiev.ua/wp-content/uploads/2023/01/Балістична-експертиза_.docx.pdf
- [5] Martire, K.A. (et al.). (2024). Understanding «error» in the forensic sciences: A primer. *Forensic Science International: Synergy*, 8. DOI: 10.1016/j.fsisyn.2024.100470
- [6] Pcholkin, V.D., & Muradli, Sh.I. (2023). Application of specialized knowledge in the investigation of criminal offenses committed in the field of consumer goods production. *Bulletin of the Kharkiv National University of Internal Affairs*, 101(2), 1, 236-247. DOI: 10.32631/v.2023.2.22
- [7] Pearson, D. (2019). Shift briefing series: How the OODA loop improves decision-making. *Patrol Issues*. Retrieved from <https://www.police1.com/patrol-issues/articles/shift-briefing-series-how-the-ooda-loop-improves-decision-making-L8JE05lh3xyQjawq/>

- [8] Shcherbakovskiy, M.H. (2015). *Conduct and use of forensic examinations in criminal proceedings*. Kharkiv: V dele.
- [9] Tarasenko, O., Shevchishen, A., Yermakov, Y., Mirkovets, D., & Diakin, Y. (2021). Use of intelligence tools during pre-trial investigation (Використання інструментарію оперативно-розшукової діяльності у процесі досудового розслідування). *Amazonia Investiga*, 10(45), 105-112. DOI: 10.34069/AI/2021.45.09.11
- [10] Tarasenko, O.S. (2019). Peculiarities of conducting an inspection during the investigation of crimes related to illegal content on the Internet. *Legal science*, 12(2), 127-135. Retrieved from <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/issue/view/19/29>
- [11] Teplytskyi, B.B. (2021). Technical and forensic support for the investigation of crimes in the field of use of electronic computing machines (computers), systems, and computer networks and telecommunication networks. *Candidate's thesis*. Kyiv.
- [12] Tymchyshyn, A.M. (2023a). Peculiarities of using special knowledge during pre-trial investigation. *New Ukrainian law*, 2, 176-184. DOI: 10.51989/NUL.2023.2.24
- [13] Tymchyshyn, A.M. (2023b). Special knowledge in the criminal process of Ukraine: Theory and practice. *Doctor's thesis*. Kropyvnytskyi.
- [14] Yusupov, V.V. (2023). Special knowledge in criminal proceedings and in other types of judicial processes. *Legal scientific electronic journal*, 3, 486-490. DOI: 10.32782/2524-0374/2023-3/111

Список використаних джерел

- [1] Антонюк П. Є., Кондратьєв І. М. Спеціальні знання в судочинстві: гносеологічний аспект. *Криміналістичний вісник*. 2025. № 1 (43). С. 21–32. DOI: 10.37025/1992-4437/2025-43-1-21
- [2] Чердинцев Ю. Г., Самойленко О. А. Питання визнання джерелом доказів у кримінальному провадженні електронних (цифрових) документів. *Криміналістика і судова експертиза*. 2022. Вип. 67. С. 169–177. DOI: 10.33994/kndise.2022.67.19
- [3] Чичиркін А. О. Взаємодія слідчого з експертними підрозділами під час розслідування порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2021. 268 с.
- [4] Особливості призначення та можливості судової балістичної експертизи : інформ. лист / Київський НДЕКЦ МВС. Київ, 2023. URL: https://ndekc.kiev.ua/wp-content/uploads/2023/01/%D0%91%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0_docx.pdf
- [5] Martire K. A. (et al.) Understanding «error» in the forensic sciences: A primer. *Forensic science international: Synergy*. 2024. No. 8. DOI: 10.1016/j.fsisyn.2024.100470
- [6] Пчолкін В. Д., Мурадлі Ш. І. Застосування спеціалізованих знань під час розслідування кримінальних правопорушень, скоєних у сфері виробництва товарів народного споживання. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2023. Т. 101. № 2. Ч. 1. С. 236–247. DOI: 10.32631/v.2023.2.22
- [7] Pearson D. Shift Briefing Series: How the OODA loop improves decision-making. *Patrol Issues*. 2019. URL: https://www.police1.com/patrol-issues/articles/shift-briefing-series-how-the-ooda-loop-improves-decision-making-L8JE05lh3xyQjawq/?utm_source=chatgpt.com
- [8] Щербаківський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків : В деле, 2015. 560 с.
- [9] Tarasenko O., Shevchishen A., Yermakov Y., Mirkovets D., Diakin Y. Use of intelligence tools during pre-trial investigation. *Amazonia Investiga*. 2021. Vol. 10. No. 45. P. 105–112. DOI: 10.34069/AI/2021.45.09.11
- [10] Тарасенко О. С. Особливості проведення огляду під час розслідування злочинів, пов'язаних з протиправним контентом в мережі Інтернет. *Юридична наука*. 2019. № 12. Т. 2. С. 127-135. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/issue/view/19/29>
- [11] Теплицький Б. Б. Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електровз'язку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2021. 191 с.
- [12] Тимчишин А. М. Особливості використання спеціальних знань під час досудового розслідування. *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 176–184. DOI: 10.51989/NUL.2023.2.24
- [13] Тимчишин А. М. Спеціальні знання у кримінальному процесі України: теорія і практика : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Кропивницький, 2023. 438 с.
- [14] Юсупов В. В. Спеціальні знання при проведенні кримінального провадження та в інших видах судочинства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 486–490. DOI: 10.32782/2524-0374/2023-3/111

BEZRUK Oleksandr

Postgraduate Student of the Donetsk State University of Internal Affairs
25000, 1 Velyka Perspektyvna St., 1, Kropyvnytskyi, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3142-701X>

Features of Using Special Forensic Knowledge in the Investigation of Criminal Offenses on Hot Pursuit: Theory and Practice

Abstract. The article examines the theoretical and practical aspects of using specialized forensic knowledge in the investigation of criminal offenses under hot pursuit conditions. It demonstrates that the involvement of specialists with scientific, technical knowledge and practical skills allows for verifying the reliability of primary information, confirming or refuting investigative hypotheses, and systematically structuring analysis results. The study addresses legal, tactical, and organizational issues in the effective use of specialized knowledge, including the clear definition of the roles of experts and specialists, the procedure for their engagement, and the documentation of their activities, which minimizes the risk of evidence being deemed inadmissible. Particular attention is given to the application of the OODA cycle (Observe – Orient – Decide – Act) for operational decision-making in dynamic conditions, enhancing situational awareness and the efficiency of investigators and analysts at the crime scene, including the assessment of hot evidence stability and prioritization of its collection. The article analyzes categories of hot evidence by stability (transient, semi-stable, relatively stable), their physical, chemical, biological, and situational nature, as well as collection specifics, including digital traces, which are considered relatively stable and require proper preservation to ensure evidentiary value. The role of the forensic specialist in providing technical-forensic support during investigations, collecting and analyzing evidence on-site, and interacting with criminal analysis units is highlighted, enabling a prompt and comprehensive response at the crime scene. It is emphasized that the effectiveness of investigations under hot pursuit conditions depends on the integration of scientific knowledge, practical skills, tactical actions, and procedural certainty, ensuring timely and correct application of specialized knowledge in criminal proceedings and contributing to the formation of a logically substantiated evidentiary base.

Keywords: forensic knowledge; forensic specialist; hot evidence; OODA cycle; digital traces; investigation; evidentiary information; criminal analysis.